

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/30583/2023

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=7b051914-f925-4e7c-970b-c5eef3a6fc16>

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää kommentteja luonnokseen maaseutupoliittisesta selonteosta 15.8.2025 mennessä. Hallituksen on tarkoitus antaa selonteko eduskunnalle loppuvuodesta 2025.

1. Yleiset huomiot

- *Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää?*

MaalleKo-verkosto kiittää mahdollisuudesta lausua maaseutupoliittisesta selonteosta. Selonteko antaa varsin monipuolisen kuvan maaseudun nykytilanteesta, mutta siinä voisi näkyä vahvemmin mahdolliset tulevaisuuden näkymät huomioiden myös maaseudun tilanteeseen vaikuttavat megatrendit kuten kokonaisturvallisuuden tila, kestävyys siirtymä ja digitaalisuuden kehittyminen mm. tekoälyn myötä. Selonteko kaipaa myös enemmän konkretiaa ja uusia innovatiivisia avauksia (kokeiluja) maaseudun elinvoiman vahvistamiseksi. Selonteossa mainitaan myöhemmin valmisteltava tarkempi toimintasuunnitelma, mutta jo tässä vaiheessa olisi kuitenkin syytä nostaa esille myös konkreettisia esimerkkejä kuten kokeilu opintolainan hyvityksestä harvaan asutuilla alueilla, tai kotiseutulahjoitusmallin pilotointi.

MaalleKo-verkosto pitää hyvänä asiana, että selonteossa tuodaan esiin, kuinka laajasti kansalais- ja vapaaehtoistoiminnalla hoidetaan jo asioita maaseudulla, mutta haluaa samalla korostaa, ettei julkinen valta saa vetäytyä maaseudun palvelujen tuotannosta, ja että aktiivisen kansalaisyhteiskunnan ylläpitäminen edellyttää asianmukaisia resursseja. On myös syytä tunnistaa vapaaehtoistoimintaan ja yhteisölähtöiseen kehittämiseen liittyvät haasteet peilaten paitsi väestökehitykseen (vähenevä ja ikääntyvä väestö) myös taloudellisten resurssien näkymiin (EU:n budjettiesitys, esitys kylätoiminnan leikkauksista, Leader-rahoitukseen liittyvät uhat).

Selonteossa tulisi kiinnittää enemmän huomioita maaseudun palveluihin, erityisesti lähikoulujen merkitykseen ja sosiaali- ja terveyspalvelujen saavutettavuuteen. MaalleKo-verkosto on samaa mieltä Suomen Kylät ry:n kanssa siitä, että ”selonteossa ei mainita lähikouluja, joilla on peruspalveluiden osalta tutkitusti (esim. Oli Lehtonen, SYKEN rakentamispaineaineisto) merkitystä sekä veto- että pitovoimatekijänä. Maaseudun ja kylien tilannekuvan kannalta on huolestuttavaa, että koulujen lakkauttamisen ja isompiin yksiköihin siirtymisen myötä yhä useamman lapsen ja nuoren lähikoulu sijaitsee entistä kauempana. Tämä vaikuttaa sekä maaseutualueilla asumiseen, sinne muuttamiseen, että lasten hyvinvointiin”. Lähikoulujen lakkautusten kerrannaisvaikutukset tulisi myös huomioida tilannekuvassa. Selonteossa tulisi myös selkeämmin näkyä se, että hyvinvointialueiden tiukka taloustilanne tulee vaikuttamaan erityisesti maaseudulla asuvien ihmisten palveluihin. Miten sosiaali- ja terveyspalvelujen saavutettavuus turvataan maaseutualueilla? Digitaalisten palveluiden kehittäminen on vain osaratkaisu. Yksi ratkaisu on osallistavan maaseutuvaikutusten arviointi -

menetelmän (MVA) käyttöönotto hyvinvointialueilla maaseudun asukkaita koskevien palveluverkkopäätösten yhteydessä.

Myös Suomen maaseutujen erilaisuus tulisi huomioida selonteossa paremmin. Kansallinen kaupunki-maaseutuluokitus antaa varsin hyvän kuvan maaseutujen erilaisuudesta, mutta ei kuitenkaan esimerkiksi huomioi Itä-Suomen erityishaasteita nykyisessä turvallisuustilanteessa. Selonteossa tulisikin nostaa Itä-Suomi ohjelma toimenpide-esityksineen vahvemmin esille. Syytä olisi myös mainita, että kaupunki-maaseutuluokitusta päivitetään parhaillaan.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

- a. Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?*

MaalleKo-verkosto pitää tärkeänä laajan maaseutupolitiikan vahvistamista kehittämällä poikkihallinnollista yhteistyötä ja maaseutuvaikutusten arviointi -menetelmän käyttöönottoa läpi eri hallinnonalojen ja -tasojen.

- b. Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?*

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

- a. Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?*

Tunnistetut näkökulmat (väestönmuutos; talous ja osaaminen; palveluverkkomuutokset ja palvelujen saavutettavuus; maaseutu- ja kaupunkialueiden keskinäisriippuvuus) ovat maaseudun kehittymisen ja kehittämisen näkökulmasta olennaisia. Maaseudun palveluja käsittelevä luku ei ole kuitenkaan tasapainossa kansalaistoiminnan ja julkisen sektorin tuottamien palvelujen tarkastelun osalta. Tilannekuvaa tulisi täydentää julkisten palvelujen, erityisesti kouluverkon ja sote-palvelujen, tilannekuvan osalta.

Koska selonteossa on vahva kansalaistoiminnan ja yhteisölähtöisen kehittämisen painotus olisi tilannekuvaa avaaviin lukuihin hyvä kirjoittaa myös ihan oma lukunsa maaseudun kansalaistoiminnan roolista ja merkityksestä (laajasta tehtäväkentästä, merkityksestä niin paikalliselle kuin yhteiskunnalliselle resilienssille), itse kansalaistoiminnan murroksesta (mm. osallistumistapojen muutos, aktiivien väheneminen ja ikääntyminen, neljännen sektorin nousu) ja tulevaisuudennäkymistä.

- b. Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?*

Väestönmuutosta käsittelevään osioon on tärkeää lisätä tilannekuva monipaikkaisuudesta ja kuinka se vaikuttaa maaseudun todelliseen väestömäärään erityisesti alueilla, joilla on runsaasti vapaa-ajan asuntoja. Monipaikkaisuus vaikuttaa kausiluontoisesti myös palvelutarpeisiin ja turvallisuuteen.

MaalleKo-verkosto katsoo, että selonteeseen tulisi lisätä tekstiä maaseudun asumismuodoista, maaseudun tyhjiä kiinteistöistä ja kiinteistöjen arvon laskusta. Selonteossa tulisi myös vahvemmin tuoda esiin pankkien nihkeys myöntää lainaa maaseudulla sijaitsevien kiinteistöjen ostamiseen. Verkosto on samaa mieltä Suomen kylät ry:n kanssa: Selonteossa mainitaan yksinasumisen lisääntyminen väestömuutoksen ilmiönä. Toisaalta omistus- ja omakotitaloasuminen on yleisempää maaseutualueilla koko maan keskiarvoon verrattuna. Tämä herättää kysymyksen, onko maaseutualueilla osattu sopeutua erilaisten elämäntilanteiden vaatimaan asumistarjontaan esimerkiksi kehittämällä vuokra-asuntomarkkinoita ja uudenlaisia asumisen muotoja. Tilannekuvassa tulisikin huomioida vahvemmin erilaiset elämäntilanteet kuten mainittu yhden hengen talouksien kasvu, mutta myös esimerkiksi yhden vanhemman perheiden merkittävä osuus (noin neljännes) kaikista lapsiperheistä. On tärkeää, että selonteon tilannekuvassa nostetaan esille maaseudun tyhjit kiinteistöt ja kiinteistöjen arvon lasku sekä asuntojen vakuusarvoihin, rahoitukseen ja pankkien toimintaan liittyvät haasteet. Ne ovat tällä hetkellä todellisia maallemuuton pullonkauloja, joihin täytyy lähivuosina löytää uusia ratkaisuja.

On tärkeää tunnistaa maaseudun ja kaupunkien välinen keskinäisriippuvuus, mutta samalla tulee tunnistaa maaseudun ja maatalouden välinen keskinäisriippuvuus; yrittäjyys on osa maaseutupolitiikkaa ja maatalous on yrittäjyyttä. Ruokaturva ja energiaomavaraisuus ovat tulevaisuudessa todella tärkeitä. Maatilat tuovat turvallisuutta maaseudulle; maataloilta löytyy koneita mm. lumenauraukseen ja teiden kunnossapitoon maaseudun yksityisteillä.

SWOT-analyysi on pohja selonteon politiikkatoimille. SWOT-analyysissä tulee selkeyttää jäsenystä ja terävöittää tekstiä. Selonteon luonnoksessa maaseudun sisäiseksi heikkoudeksi nostetaan puhetapa ja "puhumattomuuden kulttuuri". Tämän sijaan pitäisi puhua yleisestä maaseutupuheesta. Kokemuksemme mukaan maaseudun asukkaat puhuvat suoraan ja avoimesti, emmekä maaseudun kehittäjinä ja tutkijoina tunnista puhumattomuuden kulttuuria.

Suomen Kylien tavoin pidämme tärkeinä selonteon SWOT-analyysissä esille nostettuja ulkoisia uhkia koskien asuntomarkkinoita ja rahoitusta. Niiden vaikutukset maaseutualueiden elinvoimaan ovat merkittäviä ja ne vaikuttavat kielteisesti asumisen ja yrittäjyyden toiminnan ja kehittämisen edellytyksiin. Kiinteistöjen vakuusarvojen alhaisuus ja vaikeus saada rahoitusta maaseudun kiinteistökauppoihin muodostavat tällä hetkellä merkittäviä esteitä maallemuutolle.

4. Kansallinen maaseutuvision

a. Onko selonteossa kuvattu maaseutuvision olennainen?

Selonteon maaseutuvision "Elävät maaseutemme – turvallisen, toiveikkaan ja menestyksellään tulevaisuuden ytimessä" kaipa vielä terävöittämistä ja konkretiaa. Visiossa tulisi kuvitella rohkeasti

vuoteen 2040 ja sanoittaa selkeästi poliittinen tahtotila suunnasta ja toimenpiteistä maaseudun elinvoiman uudistamiseksi.

- b. Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?*

Maaseutuvisiossa soisi näkyvän vahvemmin tulevaisuusajattelun ja sen, kuinka maaseudun elinvoimaisuus on olennainen ja kriittinen tekijä kestävyys siirtymän ja kokonaisturvallisuuden (ruokaturva, energiatuotanto, rajaseutujen asuttavuus...) toteutumisessa. Toisaalta on myös tärkeää, että maaseutua ei sanoiteta vain yhteiskunnallisen hyödyn kautta vaan hyvän elämän edellytysten varmistaminen maaseutualueilla nähdään myös itsessään tärkeäksi.

Visiossa painotetaan varsin vahvasti yksilöiden ja yhteisöjen merkitystä maaseudun elinvoiman uudistamisessa. Tämän vastapainoksi visioon tulisi kirjoittaa vahvemmin/selkeämmin myös julkisen vallan rooli ja tahtotila maaseudun elinvoiman uudistamiseksi.

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset

- a. Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuositukset (24 kpl) olennaiset?*

Esitetyt tavoitteet ja kehittämissuositukset ovat oikean suuntaisia, mutta kaipaavat vielä täydennystä (ks. kohta 5. e).

- b. Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?*

Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta
Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkkoa
Lisätään ja kootaan yhteiskunnallista maaseututietoa

- c. Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:*

- i. Tavoite: Ajantasaistetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta*

Digitaalisen ja fyysisen saavutettavuuden parantaminen on käytännössä maaseutualueiden elinvoiman ja hyvän elämän edellytys ja tätä vasten tavoite on erittäin tärkeä. Nykyinen verkkonopeuksia koskeva yleispalveluvelvoite 5 Mbit/s tulisi nostaa vähintään 10 Mbit/s ja pyrkiä myöhemmin 100Mbit/s. Verkkoyhteyksien yleispalveluvelvoite tulee ulottaa koskemaan myös vapaa-ajan asuntoja. Vapaa-ajan asunnoilla vietetään keskimäärin 85 vuorokautta eli lähes kolme kuukautta vuodesta. Monipaikkainen asuminen ja etätöskentely mökeiltä käsin on vahvistuva trendi.

On myös huomionarvoista, että digisyrjäytymisessä ei ole kyse vain digitaalisesta infrasta vaan myös digipalvelujen kehittämisestä käyttäjälähtöisesti ja digituen järjestämisestä. Digisyrjäytymisen

juurisyiden ja ehkäisevien toimintamallien tunnistamiseksi tulisi perustaa monialainen eri ministeriöiden ja käytännön toimijoiden edustajista koostuva kansallinen työryhmä.

Tavoitteen otsikkoa olisi hyvä vielä täsmentää muotoon ”Parannetaan digitaalista ja fyysistä saavutettavuutta”? ”Ajantasaistaminen” on terminä monitulkintainen ja voi kääntyä myös kielteiseksi kehityssuunnaksi. Väestöennusteisiin vedoten infraahan voidaan ajantasaistaa myös karsimalla/ajamalla alas.

ii. Tavoite: Vahvistetaan talouden uudistumista tukevia rakenteita

MaalleKo-verkosto kannustaa huomioimaan Julkisten rahavirtojen tutkimuksen toimitasuositukset:

Tietointensiivisiä rahavirtoja tulisi tarkoituksellisesti kohdentaa maaseutumaisille alueille nykyistä enemmän, koska tällä hetkellä niiden saama osuus, joka koostuu ensi sijassa kuntien valtionosuuksista ja sosiaalietuuksista, ei kykene synnyttämään taloudellista toimeliaisuutta eikä uudistamaan maaseudun taloudellisia rakenteita. Yhtenä vaihtoehtona voisi olla aluekehittämistehtävän sisällyttäminen Business Finlandin toimintaan ja sen rahoitusehtojen muuttaminen niin, että ne tunnistaisivat myös maaseudun PK-yritysten potentiaalin ja TKI-tarpeen.

Maaseutumaisten alueiden elinkeinoja on tuettu, kehitetty ja monipuolistettu aluetuilla (erityisesti infrastruktuurihankkeet ml. laajakaistan rakentaminen sekä maaseututuet). Tilastollisen analyysin perusteella niiden merkitys näyttäytyy yllättävän vähäiseltä, mikä johtuu todennäköisesti siitä, että niiden osuus valtion julkisten rahavirtojen kokonaisuudesta on hyvin pieni. Vaikka nykyisessä säästöpolitiikan ilmapiirissä tuntuu epärealistiselta, että aluetukiin käytettyjä resursseja kasvatettaisiin lähitulevaisuudessa, tätä tulisi vähintäänkin harkita tasavertaisten kehitysedellytysten (esim. laajakaistasaatavuus) edistämiseksi maaseutumaisilla alueilla.

Valtion työpaikkoihin ja hankintoihin (valtion läsnäoloon) liittyvien rahavirtojen osalta tulisi tarkastella erityisesti niiden paikallistaloudellisia vaikutuksia. Valtion läsnäoloon liittyvät rahavirrat ovat vuosien saatossa keskittyneet yhä harvempiin alueisiin jättäen monet maaseutumaiset kunnat epäedulliseen asemaan. Tätä keskittynyttä kehitystä tulisi hillitä: Valtion työpaikkoja keskittäviä päätöksiä on arvioitava säästöjen lisäksi myös niiden negatiivisten aluevaikutusten valossa; Valtionhallinnon hankintojen jalkauttaminen suoraan myös pienemmille toimijoille (esim. teiden kunnossapito) mahdollistaisi niiden tasaisemman jakautumisen.

Kuten analyysit selkeästi osoittavat, julkisilla rahavirroilla on alueellisesti eriäviä, mm. väestö- ja elinkeinorakenteisiin liittyviä, kaupunkien ja maaseutumaisten kuntien välille todennettavia vaikutuksia. Tulokset korostavat paikkaperustaisen politiikan tärkeyttä. Tästä syystä julkisia rahavirtoja koskevia päätöksiä tehdessä tulisi hyödyntää aluevaikutusarvioinnin keinoja, erityisesti maaseutuvaikutusten arviointiohjetta (Husberg ym. 2022), jonka avulla voidaan arvioida valmisteltavissa olevan päätöksen vaikutuksia maaseutualueille.

Tavoite: Voimistetaan toimintaedellytyksiä, luottamusta ja tulevaisuususkoa

Tavoitteen alla käsitellään monia tärkeitä teemoja: maaseudun asukkaiden ja yhteisöjen osallisuuden vahvistaminen kestävyyssiirtymässä; asukasosallisuuden vahvistaminen kuntien ja

hyvinvointialueiden päätöksentekoprosesseissa; kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan toimintaedellytysten vahvistaminen; välttämättömyyspalveluiden varmistaminen; turvallisuus ja elintärkeistä toiminnoista huolehtiminen. Johdantokappaleessa käsitellään myös palveluiden kehittämistä. Kaikki teemat ja näitä koskevat kehittämissuositukset ovat siinä määrin tärkeitä, että ansaitisivat tulla esitellyiksi omina tavoitteinaan.

Turvallisuutta tulisi selonteossa käsitellä laajemmin. Maaseudulla on suuri merkitys koko yhteiskunnan turvallisuuden, kriisinkestävyys ja resilienssin vahvistamisessa niin huoltovarmuuden (mm. ruuan ja energian tuotanto, juomavesivarat) kuin paikallisyhteisöjen toiminnan ja resilienssin näkökulmasta. Maaseudun asutus ja tuotanto hajauttavat yhteiskunnan tärkeitä toimintoja, mikä lisää resilienssiä kyber- tai sotilaallisia uhkia vastaan. Rajaseudun asuttuna pitäminen on olennainen osa rajaturvallisuutta. Asukkaiden paikallistuntemus, valppaus ja yhteistyö viranomaisten kanssa on tärkeää. Paikallinen kansalaistoiminta täydentää viranomaisvetoista ns. kovaa turvallisuutta. Maaseudulla aktiivisesti toimivat vapaaehtoiset (VPK, Vapepa, Martat, reserviläiset, metsästäjät, radioamatöörit, kylien pelastusryhmät jne) tukevat konkreettisin tavoin kokonaisturvallisuutta ja viranomaistason varautumista. Kansalaistoimijoiden osaamista vahvistetaan ja toimintatapoja kehitetään jatkuvasti.

iii. Tavoite: Lisätään ja kootaan yhteiskunnallista maaseututietoa

Tavoite on tärkeä. Maaseutututkimuksen ja -opetuksen vahvistamiseen tulee löytää rakenteellisia ratkaisuja. Kuten selonteossakin todetaan (s. 14) toimii maaseutu monelta osin eri tavalla kuin kaupungit, ja myös päätökset osuvat ja vaikuttavat maaseuduilla ja kaupungeissa eri tavoin. Tästä seuraa, että onnistunut maaseutupolitiikka ja aluekehittäminen edellyttävät yhteiskuntatieteellisen maaseutututkimuksen ja maaseutuvaikutusten arvioinnin vahvistamista.

iv. Tavoite: Terävöitetään maaseutupoliittista suunnittelujärjestelmää

MaalleKo-verkosto pitää tärkeänä poikkihallinnollisen työn kehittämistä ja maaseutuvaikutusten arvioinnin käyttöönottoa eri hallinnonaloilla ja hallinnon tasoilla.

d. Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1-5 kappaletta)? (Merkitse kehittämissuositusten numerot 1-24)

1, 15, 17, 19, 24

e. Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Peruspalveluiden osalta kehittämissuosituksista puuttuu keinot lähikoulun turvaamiseen kaikille lapsille ja nuorille. Esimerkiksi aiemmin käytössä ollut ns. pienkoululisä olisi yksi mahdollisuus turvata kuntien mahdollisuudet jatkaa pienempien lähikoulujen toimintaa. Lähikoulujen toimintaan liittyy myös tarve turvata koulukyytioppilaiden mahdollisuus koulun jälkeen tapahtuvaan harrastustoimintaan.

Kehittämissuosituksiin olisi myös tarve lisätä maaseutuasumisen kehittäminen (mm. monipuoliset asumisen ratkaisut, vuokramarkkinoiden kehittäminen) ja tyhjiillään olevien kiinteistöjen markkinoille saamisen aktivointi. Jälkimmäisessä keinona voisi olla Ruotsin mallia mukaillen perintökaaren muuttaminen siten, että perikuntien on määrääjässä ratkaistava maa- ja metsätilojen yhteydessä olevien kiinteistöjen tilanne.

f. Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohteisesti:

1. Digitaalisen kuilun kaventaminen

Digitaalisen kuilun kaventaminen on ensisijaisen tärkeää. Katsomme, että julkisten palvelujen ja viranomaisviestinnän digitaalinen ensisijaisuus edellyttää, että julkinen valta myös huolehtii asianmukaisen digitaalisen infran rakentamisesta. Arvioinnin sijaan kehittämissuosituksen tulisikin olla jämäkempi ja linjata selkeästi tahtotila ja sitoumus digitaalisen infran kattavaan rakentamiseen/rahoittamiseen julkisen vallan toimesta.

2. Yleishyödyllinen kyläverkkorakentaminen

Pelkällä kyläverkkorakentamisella tietoverkot jäävät pistemäisiksi rakenteiksi. Mikäli nojaututaan tähän, on todennäköistä, että isoja alueita jää ilman tietoverkkoja. Kyläverkkorakentamisen rahoittaminen ei saa tarkoittaa sitä, että julkinen valta vetäytyy tietoverkkojen rakentamisesta. Kyläverkkorakentaminen on hyvä asia, mutta sen tulee olla tukiresurssi julkisen vallan tietoverkkorakentamisella.

3. Kestävä liikkuminen ja liikenne

Kestävä liikkuminen ja liikenne ovat keskeisiä elementtejä, kun luodaan kotitalouksien ja elinkeinojen tulevaisuuden arjen toimintaympäristöjä. Tällä hetkellä selontekotekstissä on vahva sitoutuminen Liikenne 12 -tavoitteisiin, jotka kuitenkin ovat ajassa tarkentuvia ja osittain maaseutualueiden tarpeet huomiotta jättäviä. Maaseutupoliittisesti olisi tärkeää muotoilla itsenäisesti ja tarkemmin liikennepoliittiset tavoitteet sekä se, mitä on kestävä liikenne maaseutualueilla. Tätä tietoa tarvitaan muun muassa tulevassa liikenteen verotuksen ja rahoituksen kokonaisuudistuksessa.

Jos kehittämissuositus 3:a tulkitsee kirjaimellisesti, lukee siinä *“Maaseutualueiden asuttavuuden ja elinkeinotoiminnan kehittämisen perusedellytyksiä on vahvistettava tarkoituksenmukaisella tavalla.”* Onko tässä kenties muotoiluvirhe, kun viittaus liikenneteemaan on katkennut.

4. Yksityisteiden kunto

Erinomaista, että kehittämissuositus 4 on osoitettu yksityisteiden kuntoon. Selonteossa voisi yhdellä virkkeellä tuoda vielä esille, että yksityistiet ovat erityisesti maaseutualueiden ilmiö, sillä suurin osa yksityisteistä sijaitsee maaseutualueilla.

5. Saaristoliikenne

6. Maaseutuvaikutukset, asuminen ja talouden rakenteet

7. *Koordinaatio EU-rahastojen välillä*
8. *Maaseudun kehittäminen CAP post 2027*
9. *YPK-toimintamallin laajempi hyödyntäminen*

10. Kestävän elinvoimaisuuden indikaattoritarkastelu

11. TKI-rahoitus, innovaatiojärjestelmä ja pienet toimijat, nuoret ja naiset

MaalleKo-verkosto pitää tärkeänä, että naisten ja nuorten merkitys maaseudulle on tunnistettu erikseen.

12. Osaaminen ja työvoima

13. Yhteisötalous

Politiikkasuosituksen muotoilua ”Yhteisötaloutta on edistettävä tavoitteellisesti luomaan ratkaisuja ja sosiaalisia innovaatioita paikallisiin ja seudullisiin palvelutarpeisiin alueilla, joilla julkinen tai yksityinen sektori ei tarjoa perus- ja välttämättömyyspalveluita.” tulisi vielä korjata. Yhteisötalouden toimintaedellytyksiä on tärkeä vahvistaa, mutta kehittämisen lähtökohtana ei tule olla, että yhteisötaloudella lähdetäisiin korvaamaan julkisen sektorin vastuulla olevia perus- ja välttämättömyyspalveluja.

14. Monipaikkaisuuden seuranta

Monipaikkaisuuden seurannan kehittäminen on tärkeä askel lisääntyvän monipaikkaisuuden tunnistamiseen ja huomioimiseen maaseutupolitiikassa ja maaseutualueiden kehittämisessä.

Kehittämissuositusta soisi kuitenkin laajennettavan seurannasta monipaikkaisuuden luoman potentiaalin laaja-alaisempaan huomioimiseen (maaseutu)alueiden kehittämisessä. Tällöin kehittämissuositus voisi sisältää linjauksia myös etätyöstrategiasta ja kansallisen poikkihallinnollisen monipaikkaisuusohjelman laatimisesta. Nämä olisivat keinoja realisoida monipaikkaisten osaamista ja potentiaalia kausiasukkaina, ja myös maallemuuton näkökulmasta. Yksi keino edistää maallemuuttoa on helpottaa vapaa-ajan asuntojen muuttamista vakituisiksi asunnoiksi.

15. Asuttavuuden varmistaminen

MaalleKo-verkosto pitää hyvänä, että kehittämisohjelmassa korostetaan osallisuuden ja maaseutuvaikutusten arvioinnin tärkeyttä kaikissa peruspalveluverkkoa koskevissa päätöksissä. Paikallisen tiedon ja kokemusten hyödyntäminen on ensiarvoisen tärkeää maaseutualueita koskevassa päätöksenteossa.

Olemme samaa mieltä siitä, että digitaalisilla palveluratkaisuilla ei voida yksin ratkaista tilannetta, sillä digisyrjäytyminen sekä riski sen lisääntymisestä ovat todellisia.

16. Luonnonvarat, maankäyttö ja oikeudenmukaisuus

17. Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytykset

Selonteossa on tunnistettu ansiokkaasti kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan keskeinen ja kriittinen merkitys maaseutualueiden elinvoimaille. Tätä vasten kansalaistoiminnan ja yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen toimintaedellytykset on varmistettava riittävällä kylätoiminnan ja Leader-toiminnan rahoituksella.

18. Osallistaminen, vuorovaikutus ja yhteistyö

Selonteossa on huomioitu hyvin osallisuuden teema ja tarve vuorovaikutus- ja yhteistyörakenteiden kehittämiseen. Kehittämistarve korostuu maaseutualueilla, jossa julkisen sektorin fyysinen läsnäolo on vähentynyt. Tulevassa toimeenpanosuunnitelmassa on tärkeää näkyä konkreettisia esityksiä siitä, miten osallisuutta, dialogia ja tavoitteellista kumppanuutta kehitetään. Tämä edellyttää rakenteiden ja pysyvien toimintamallien kehittämistä.

19. Välttämättömyyspalveluiden tarkistaminen ja varmistaminen

20. Väestönmuutos ja elintärkeät toiminnot

Kehittämissuosituksessa korostetaan yksilön merkitystä turvallisuustoimijana. On kuitenkin huomioitava, että yksilö toimii lähes aina osana paikallista yhteisöä ja maaseudun paikallistoimijat ovat merkittävä osa kokonaisturvallisuuden ketjua. Kyläturvallisuustoiminta ja sen osana kylävara tulee olla vahvemmin mukana kehittämissuosituksessa. Tämä tarkoittaa pysyvän rahoituksen ja hankeriippumattomuuden varmistamista. MaalleKo-verkosto näkee tärkeänä hyvinvointialue-kuntakylä varautumisen yhteistyöketjun kehittämisen.

Kehittämissuosituksen otsikointia pitäisi miettiä uudelleen, jotta se vastaisi paremmin sen alla olevaa tekstiä.

21. Maaseutututkimus ja maaseututieto

Maaseutututkimusta ja -opetusta tukevia rakenteita on tärkeä kehittää.

22. Maaseutualueiden seurantakeskus

Maaseudun seurantakeskuksen perustaminen on erittäin kannatettava ja tärkeä asia. Seurantakeskuksen tulee olla riippumaton elin/laitos.

23. MANE, dialogisuus, osallistaminen ja viestintä

24. MANE ja maaseutuvaikutusten arviointi

Pidämme esitystä hyvänä. Pidämme tärkeänä, että maaseutuvaikutusten arviointi -työkalu leviää laajasti käyttöön.

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

- a. Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?*
- b. Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?*

7. Muut täydennystarpeet

- a. Onko selonteossa muita täydennystarpeita?*